

ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI DERSİNE BAKIŞ AÇILARI

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Perihan ŞARA HÜRSOY¹, Derya ALİMANOĞLU YEMİŞÇİ²

1 Doktor Öğretim Üyesi, Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, perihan.sara@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7191-2582.

2 Doktor Öğretim Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, derya.yemisci@cbu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3340-6763.

Geliş Tarihi: 08.06.2021 Kabul Tarihi: 03.02.2022 DOI: 10.37669/milliegitim.949383

Öz: Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin amacı, öğretmen adaylarına toplumsal sorumluluk bilincini kazandırmaktır. Bu bilincin oluşabilmesi için çeşitli uygulamalar yapılarak öğretmen adaylarının, yardımlaşma, paylaşma, işbirliği, etkili iletişim kurma ve problem çözme becerileri gibi beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu araştırmada öğretmen adaylarının THU dersine bakış açıları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi, veri analiz türü olarak da içerik analizi kullanılmıştır. Veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2018-2019 eğitim-öğretim bahar yarı yılında Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde THU dersini alan 430 öğretmen adayını oluşturmaktadır. Yapılan içerik analizi sonuçlarına göre THU dersinin katkıları ana tema olmak üzere üç kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler; bireye katkı, topluma katkı, doğaya katkı olarak gruplandırılmıştır. Öğretmen adaylarından elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacılar; "bireye katkı" kategorisine kendini iyi hissetme, kişisel gelişime katkı, mesleki gelişime katkı, duyarlılık, empati, farkındalık kodlarını, "topluma katkı kategorisinde insan ilişkilerine katkı, sorumluluk, sosyalleşme, dayanışma, yardımlaşma ve farkındalık kodlarını, "doğaya katkı" kategorisinde ise hayvanlara fayda, doğaya fayda, duyarlılık, farkındalık kodlarını geliştirmişlerdir. Ayrıca her üç kategoride yer alan farkındalık kodu her kategori için ayrı bir anlam ifade etmektedir. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun THU dersini faydalı bulduğu az bir kısmının da THU dersi ile ilgili sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Bu sorunlar; dersin işleniş süreci ile ilgili, üniversite kaynaklı, bireyin kendinden kaynaklı, kurum kaynaklı, etkinlik kaynaklı sorunlar olarak gruplandırılmıştır. THU dersi ile ilgili öğretmen adaylarının en sık tekrarladıkları kelimelerin; yardım, yardımlaşma, fark, farkındalık, empati, sorumluluk, duyarlı ve dayanışma olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adayları toplumda en çok çocukların, yaşlıların ve engellilerin yardıma ihtiyacı olduklarını belirtmişlerdir. THU dersi kapsamında en çok yapılan etkinliklerin ise kalem, kitap toplama dağıtma; kamu kurumlarına destek olma, ağaç dikme ve kapak toplama olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: topluma hizmet uygulamaları, öğretmen adayları, içerik analizi, sosyal sorun, sosyal sorumluluk.

PERSPECTIVES OF TEACHER CANDIDATES' ON COMMUNITY SERVICE PRACTICES COURSE

Abstract:

The aim of the Community Service Practices (CSP) course is to provide candidate teachers with a sense of social responsibility. In order to create this awareness, various applications are utilised to help teacher candidates' to gain abilities on such as solidarity, sharing, cooperation, effective communication and problem solving skills. In this study, it was tried to be determined the perspectives of the teacher candidates' on the CSP course. Qualitative research method and content analysis as data analysis-type were used in the research. As data collection tool, questionnaire was used. The sample of the research consists of 430 teacher candidates who took CSP course at Uşak University's Faculty of Education in the 2018-2019 academic spring semester. According to the results of the content analysis, three categories were determined, with the contributions of the CSP course being the main theme. These categories are grouped as contribution to the individual, contribution to society and contribution to nature. In line with the data obtained from teacher candidates', researchers developed the codes of feeling well, personal development, contribution to professional development, sensitivity, empathy and awareness in the category of "contribution to the individual"; the codes of contribution to human relations, responsibility, socialisation, solidarity, cooperation and awareness in the category of "contribution to society"; and, the codes of benefit to animals, benefit to nature, sensitivity and awareness in the category of "contribution to nature". In addition, the awareness code in all three categories refers to a different meaning for each category. It has been observed that the majority of teacher candidates' found the CSP course helpful, while a small number of them had problems with the CSP course. These problems are grouped as related to the teaching process of the course, university-related, individual-sourced, institution-based and activity-related problems. The most frequently repeated words of teacher candidates' about the CSP course has been determined as help, cooperation, difference, awareness, empathy, responsibility, sensitivity and solidarity. Teacher candidates' stated that children, the elderly and the disabled are in need of help most in the society. The most common activities within the scope of CSP course are observed as collecting and distributing pens and books, supporting public institutions, planting trees and collecting caps.

Keywords: community service practices, teacher candidates, content analyze, social problems, social responsibility

Giriş

Öğrencilerin toplumsal anlamda tecrübe kazandığı, sosyal sorumluluklarını geliştirdiği gelişimsel bir eğitim sürecine “topluma hizmet” adı verilir. Sigmon ve Ramsey tarafından 1967 yılında kullanılan topluma hizmet uygulamaları kavramı dilimize “hizmet ederek öğrenme” olarak çevrilen bir öğrenme-öğretme yaklaşımıdır (Küçükkoçlu vd., 2014). Giles, Honnet ve Migliore (1991), topluma hizmet uygulamalarını bir eğitim felsefesi olarak hem de program olarak tanımlamışlardır. Olney ve Grande’nin (1995), topluma hizmet çalışmalarını öğrencilerin sosyal sorunları gönüllü olarak keşfettikleri, sosyal sorumluluklara ilişkin algılarını geliştirerek yaptıkları hizmeti gerçekleştirdikleri ve içselleştirdikleri bir süreç olarak tanımlamaktadırlar.

Yurt dışında topluma hizmet hareketi 1980’li yılların başlarında görülmekte ve bu hareketin sınırları 1993 yılında Ulusal ve Topluma Hizmet Kanunu ile belirlenmiştir. Bu kanun çerçevesinde topluma hizmetin tanımı; öğrencilerin özenli bir şekilde organize ettikleri, aktif katılımları öğrenip kendilerini geliştirdikleri bir öğretim stratejisi olarak belirtilmiştir (Geleta ve Gilliam, 2003). Ülkemizde 2006 yılında öğretmen adaylarının toplumun güncel sorunlarını belirleme ve sorunlara çözüm üretmeye yönelik projeler yapmalarını sağlamak amacıyla öğretmen yetiştirme programlarına Topluma Hizmet Uygulamaları (THU) dersi eklenmiştir. Bu ders kapsamında öğrencilerin panel, konferans, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinliklere izleyici, konuşmacı ya da düzenleyici olarak katılmasının özendirilmesi istenmektedir (YÖK, 2006). YÖK’e göre dersin kur tanımı: “Topluma hizmet uygulamaları dersi, öğretmen adaylarına toplumsal sorumluluk bilincini kuramsal ve uygulamalı olarak kazandırma ve uygulama sırasında işbirliği, dayanışma, etkili iletişim ve öz değerlendirme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir ders olma özelliği taşımaktadır. Topluma hizmet uygulamaları dersi; bir saat teorik, iki saat uygulama olmak üzere haftada toplam üç saat ve iki kredilik zorunlu bir derstir” biçimindedir.

Topluma Hizmet Uygulamaları dersi yönergesinde; öğretmen adaylarının yerel ve evrensel sorunlara karşı duyarlı olması ve sorunlara çözüm üretmede aktif olmaları, projeler üretmeleri, ürettikleri projelerde aktif olmaları, işbirliği içinde çalışmaları, etkili iletişim kurmaları, bilimsel etkinliklere katılmaları, öz değerlendirme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeleri beklendiği ifade edilmiştir (YÖK, 2011).

Antonio, Astin ve Cress (2000), yapmış oldukları araştırmada, sorun çözme becerilerinin geliştirilmesinde topluma hizmet uygulamalarının önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Talas (2008), öğretmen adaylarının sadece kendi sorunları ile ilgilenmemeleri, yaşamış oldukları çevreye bir bütün olarak bakmaları ve başkalarının da var olduğu bilincine sahip olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Böylece toplumsal sorumluluk bilincinin oluşturulmasında bu dersin önemli olduğunu belirtmiştir. Çetin ve Sönmez (2009), topluma hizmet uygulamaları dersinin öğretmen adaylarına toplumsal farkındalık kazandırdığını, güncel sorunlara çözüm ürettiğini, öğretmen adaylarının dersin içeriği hakkında olumlu görüşlere sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Elma, Kesten, Kiroğlu, Uzun, Dicle ve Palavan (2010), yapmış oldukları araştırmada öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersine ilişkin algılarının olumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmada bu dersin insan ilişkilerini güçlendirdiği, mesleki yaşama fayda sağladığı, liderlik özelliklerini arttırdığı, öğrencilerin yaşama bakış açılarını değiştirdiği belirtilmiştir. Ayrıca öğretmen adayları dersin işlenişine yönelik olarak, öğrenci görüşlerine öncelik verilmesi ve uygulama gruplarını öğrencilerin belirlemesi gerektiği konusunda görüş bildirmişlerdir. Bunun yansısı bu dersin, öğrencilerin farklı kurumları tanımalarına imkân sağladığı da ifade edilmiştir. Sönmez (2010), öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersini faydalı bulduklarını, bu dersin öğretmen adaylarına toplumsal hizmet konusunda derse karşı duyarlılık ve toplumsal sorumluluk kazandırdığını belirtmiştir. Ayrıca bu ders ile öğretmen adayları sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde hareket ederek, toplumsal sorunlara karşı ilgilerinin arttığı ifade edilmiştir. Ders sürecinde yapılan etkinlikler sayesinde hayatın gerçeklerini daha iyi anlayabilme, toplumda meydana gelen sosyal olaylara karşı bilgi sahibi olma, yardıma ihtiyacı olan bireyleri kendi hayatları ile karşılaştırıp, özeleştirme yapma, toplum içinde kendine güven ve sosyal beceri kazandırdığını belirtmiştir. Kesten (2012), topluma hizmet uygulamalarının öğretmen adaylarının hem toplumla bağlarını güçlendirdiğini hem de onların mesleki gelişimlerine, insan ilişkilerine ve liderlik becerilerine katkı sağladığını dile getirmektedir. Tülüce (2014) yapmış olduğu araştırmada topluma hizmet uygulamalarının öğretmen adaylarını kişisel, mesleki, duygusal ve sosyalleşme boyutları bakımından geliştirdiğini ifade etmiştir.

Saran, Coşkun, İnal-Zorel ve Aksoy (2011), yapmış oldukları araştırmada özel sektör ve kamu kurumlarının toplumun ihtiyaçlarını karşılama konusunu daha çok benimzediklerini, ders programlarının bir zorunluluktan ziyade öğrencilerde sosyal sorumluluk bilincini yerine getirerek, topluma hizmet uygulamaları konusunda stratejik planlama yapabilme ve sorunlara çözüm bulma becerisinin geliştirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu nedenle kamu kuruluşları ve özel sektör ile anlaşma konusunda bütünlük bir yaklaşım izlenmesi gerektiğini, öğretim elemanlarının bu ders kapsamında proje hazırlama, sunum ve değerlendirme kriterlerini belirlemelerinin dersin verimliliğini arttıracığı belirtmişlerdir.

Talas ve Karataş (2012), öğretmen adaylarına çevre bilincinin verilmesi ile toplumsal hayattaki pek çok sorunun çözüme kavuşabileceğini, çevre bilincine sahip olan öğretmen adaylarının sorumluluk duygularının da artmasıyla pek çok soruna çözüm bulunabileceğini ve toplumun ihtiyaçlarını daha net görebileceklerini belirtmişlerdir. Yapmış oldukları araştırmada çevre bilincinin geliştirilmesi amacıyla, Topluma Hizmet Uygulamaları dersini bir araç olarak görüp, sınıf öğretmeni adaylarıyla bu bilinci geliştirmeye yönelik yapılan projeleri incelemişlerdir. Öğretmen adayları yapmış oldukları projeler ile hem doğal hem de sosyal çevre sorunlarına çözümler üretmeye çalışmışlardır. Kocadere ve Seferoğlu (2013) yapmış oldukları araştırmada Topluma Hizmet Uygulamaları Dersini alan öğrencilerin toplum hizmeti bilinci kazandıklarını

ve bu hizmeti yapmaktan dolayı öğrencilerin mutluluk, huzur ve gurur duyduklarını, çevrelerini bilinçlendirmeleri gerektiğini fark ettiklerini, bu uygulamaların kişisel gelişimlerine katkıda bulduklarını belirtmişlerdir.

Korkmaz ve Küçüköğlü (2014), öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları ile ilgili yaptıkları projelerin, öğretmen adayların sorumluluk, sabır, sevgi, saygı, yardımseverlik ve merhametlilik gibi değerlerinde olumlu değişikliklere sebep olduğunu ifade etmişleridir. Küçüköğlü ve Korkmaz (2014), öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarına ilişkin algılarını inceledikleri araştırmada, öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarını ders, sosyal yardımlaşma, zaman kaybı, zorunluluk, hayatın yansımaları, vatana hizmet, sevgi, yaşamın parçası olarak görme gibi olumlu ve olumsuz algıları olduğunu ifade etmişlerdir.

Kesten, Köçer ve Egüz (2014), iki eğitim fakültesinde öğretmen adayları ile yapmış olduğu nitel bir araştırmada öğretmen adaylarının dersin önemini bilmelerine rağmen, Topluma Hizmet Uygulamaları dersinde organize olmada sıkıntı çektiklerini, sınavların yarattığı kaygılardan dolayı ders faaliyetlerini yürütememekten dolayı sıkıntı çektiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları bu dersin bir zorunluluktan çok insani bir sorumluluk olarak gördüklerini, kendilerinde farkındalık yaratma, toplumsal bilincin oluşması, hayata hazırlama gibi faydalarının olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu dersin kendilerinde liderlik, empati ve iletişim kurma becerisini geliştirdiğini, özgüven aşıladığını, işbirliğine teşvik ettiğini ve sosyalleşmeyi arttırdığını da bildirmişlerdir.

Boran ve Karakuş (2017), THU dersine yönelik öğretmen adaylarının görüşlerini inceledikleri araştırmada, bu dersin genel olarak amaçlarına uygun olarak işlendiğini, bu ders sayesinde öğretmen adaylarının toplumu daha yakından tanıtarak bütünlendiğini, farklı kurumları tanıyarak ve bu kurumlarla işbirliği yaparak topluma katkı sağladıklarını, sosyalleştiklerini, mesleklerinin maneviyatını tadarak özgüvenlerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca içerik analizi tekniğiyle toplanan veriler doğrultusunda öğretmen adaylarının topluma hizmet kavramını yararlı etkinlikler yapma olarak tanımladıkları belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının yanıtlardan dersin amacına yönelik olarak toplumsal bilinç, hizmet sunma, mesleki ve bireysel gelişim temalarının oluşturulduğu; dersin öğretmen adaylarına kazandırdıklarına yönelik temaların ise görüş açısı kazanma, toplumsal duyarlılık, farklı deneyim kazanma olduğu görülmektedir.

Küçüköğlü ve Coşkun (2012), topluma hizmet uygulamaları ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yayınlanan makaleleri inceleyerek ülkemiz için uygulanabilir bir model önerisinde bulunmuşlardır. Önerdikleri modelde bu uygulamaların hizmet ederek öğrenme anlayışına dayalı olduğunu, kişilerin deneyimlerle öğrenmeyi sağlaması nedeniyle öğrenmenin daha kalıcı olduğunu, yapılacak çalışmaların bireylerde manevi doyum sağladığını ifade etmişlerdir. Ayrıca önerilen model de bu dersin yalnız-

ca üniversite düzeyinde değil, okul öncesi dönemde başlaması gerektiğine, bireylere toplumsal sorumluluk aşilayarak etkili vatandaşlık eğitimine zemin hazırlayacağını bildirmişlerdir.

Küçükoğlu (2012), Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin hedefleri doğrultusunda öğretmen eğitiminde deneyimsel bir öğrenme yaklaşımı olarak öne çıktığını belirtmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının bu ders sayesinde sorumluluk bilinçlerinin, akademik ve duyuşsal özelliklerinin, mesleki becerileri geliştiğini ve önemli değerler kazandırdığını ifade etmiştir. Er Nas, Şenel Çoruhlu ve İpek Akbulut (2015), Fen Bilgisi öğretmen adaylarının THU dersine ilişkin kazanımlarını ve uygulamalar sürecinde karşılaşmış oldukları problemleri belirlemek amacıyla yürüttükleri nitel araştırmada, bu ders sayesinde öğretmen adaylarının yardımlaşma ve dayanışmanın önemini kavradıkları, toplumsal sorunlara daha duyarlı hale geldikleri, grupça çalışma ve sosyalleşme becerilerini kazandıkları belirtilmiştir. THU dersinde karşılaşılın en büyük problemin maddi destek bulunamaması olduğu ifade edilmiştir. Beldağ, Yaylacı, Gök ve İpek (2015), THU dersinin amaçlarının toplumsal sorunlar karşısında bilinçlenme ve sorunları çözme duyarlılık geliştirme olduğunu belirtmişlerdir. Çetin ve Sönmez (2009), Seban (2013) dersin amaçları ile ilgili benzer durumları ifade etmişlerdir. Aynı araştırmada THU dersi kapsamında karşılaşılın en önemli sorunun grupların projelere karşı ilgisizlik göstermesi olduğu ifade edilmiştir.

Yaşar ve Amaç (2018), öğretmen adaylarının THU kapsamında dezavantajlı öğrencilere eğitim verme deneyimlerini belirlemek amacıyla yapmış oldukları araştırmada öğretmen adaylarının yazmış oldukları yansıtıcı raporlar yoluyla elde edilen veriler tematik olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen temalar destek eğitimi sırasında karşılaşılın zorluklar, bu öğrencilerle çalışmaktan elde edilen psikolojik kazanımlar ve bu projenin mesleki eğitimlerine katkıları olarak ifade edilmiştir.

Akanca ve Girgin (2020), öğretmen adaylarının THU'na ilişkin algılarının hizmet ederek öğrenmeyi yordama gücünü belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada, öğretmen adaylarının hizmet ederek öğrenme düzeyleri ile THU algı düzeyleri arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulmuşlardır. Bununla beraber öğretmen adaylarının hizmet ederek öğrenme düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Hizmet ederek öğrenmenin öğrenme düzeyleri bakımından öğretmen adaylarının gerçekleştirme ve keşfetme boyutlarında yüksek, içselleştirme boyutunda orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının toplumsal sorumluluk bilincini kazanmaları ve toplumsal yaşamı geliştirmeleri bakımından bu ders oldukça önemlidir. Toplumsal yaşamın sorunlarına fayda sağlayabilmek için hazırlanacak projelerin etkili olabilmesi için yaşadığımız çevrenin ihtiyaçlarını karşılaması, öğrencilerin karar verme süreçlerine katılması, planlamanın dikkatli bir şekilde yapılması ve öğrencilerin projeleri uygularken kazanmış oldukları deneyimleri paylaşabilecekleri bir ortamın yaratılması gerekmektedir.

tedir (Uğurlu, Kırıl; 2011). Topluma hizmet projeleri gerçek anlamda toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmalıdır. Öğretmen adaylarının aktif katılımları sağlanarak, farkındalık ve duyarlılık kazandırılması, toplumsal ve eğitimsel tecrübelerin geliştirilmesi gerekmektedir. Topluma hizmet uygulamaları ile öğretmen adaylarının hem kişisel hem de sosyal sorumlulukları gelişmektedir. Öğretmen adayları kendi öğrenmeleri ile ilgili sorumluluklar olarak gerçek yaşam problemleri ile karşı karşıya kalmakta, böylece hem problem çözme hem de yaratıcılık düzeyleri gelişmektedir.

Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin amacı, öğretmen adaylarına toplumsal sorumluluk bilincini kazandırmaktır. Bu bilincin oluşabilmesi için çeşitli uygulamalar yapılarak öğretmen adaylarının, yardımlaşma, paylaşma, işbirliği, etkili iletişim kurma ve problem çözme becerileri gibi beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde, öğretmen adaylarının THU dersine yönelik algıları ile ilgili çok sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Araştırma örneklem grubunun çeşitliliği ve nicel olarak fazlalığı bakımından diğer araştırmalara göre farklılık göstermektedir. Bununla beraber THU dersini alan öğretmen adaylarının hizmet ederek öğrenme sürecinden sonra dersle ilgili bakış açılarını belirlemedeki en önemli hususlardan biri de toplumda en çok kimlerin yardıma ihtiyacı olduğu konusudur. Bu ihtiyaca da cevap aranarak öğretmen adaylarının toplumda en çok hangi gruplara yönelik sosyal sorunları algıladıklarını belirlemek bu araştırmayı benzer araştırmalardan farklı kılmaktadır.

Ders kapsamında yapılan uygulamaların etkililiğini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada öğretmen adaylarının THU dersine bakış açıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla aşağıda belirtilen problem cümlesine (a) ve alt problemlere (b, c, d) yanıt aranmıştır:

- a- Öğretmen adaylarının THU dersi ile ilgili görüşleri nelerdir?
- b- Öğretmen adaylarının THU dersi kapsamında en çok kullandıkları kelime sıklıkları nelerdir?
- c- Öğretmen adayları toplumda en çok kimlerin yardıma ihtiyacı olduğunu düşünmektedirler?
- d- Öğretmen adayları THU dersi kapsamında hangi tür etkinlikleri yapmaktadırlar?

Yöntem

Öğretmen adaylarının THU dersine ilişkin bakış açılarını incelemek amacıyla yapılan bu araştırmada nitel araştırma yöntemi, veri analiz türü olarak da içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, "sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunmadır" olarak tanımlanmaktadır (Tavşancıl ve Aslan, 2001:22). Veriler öğretmen adaylarından anketlerin toplanması ile elde edilmiştir. An-

kette açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Kapsam geçerliliği açısından uzman görüşleri alınarak, pilot uygulama yapılarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Araştırmanın problem cümlesi “Öğretmen adaylarının THU dersi ile ilgili görüşleri nelerdir?” içerik analizi tekniği ile incelenerek verilerden çıkan kavramlara göre kodlama işlemi yapılmıştır. İçerik analizi ve kodlama bazı kaynaklarda birbirlerinin yerine kullanılmaktadır (Cartwright, 1953’den akt. Selçuk, Arun; 2006: 22). Ancak veri analizi türü olarak değerlendirilen içerik analizinin en önemli özelliği, bu tekniğin tarafsız ve sistematik olmasıdır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için araştırmacılar verileri satır satır okumuş, ortak bir anlayışa ulaşmak için kodlar üzerinde birlikte çalışmışlardır. Verilerden çıkan kavramlara göre kodlama işlemi yapılmıştır. Toplanan verilerin tümü kodlama işlemine alınmamıştır. Verileri genel düzeyde açıklayabilecek belirli kod ve kategorileri toplayabilen temaların bulunması için, kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışılmıştır. Birbirleriyle ilişkili olan kodlar bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmada içerik analizi tekniklerinden kategori ve sıklık analizi teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini 2018-2019 eğitim-öğretim bahar yarı yılında Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde THU dersini alan 430 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Tablo1’de öğretmen adaylarının cinsiyete ve bölümlerine göre dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Cinsiyete ve Bölümlerine Göre Dağılımları

Cinsiyete Göre Dağılım	n	(%)
Kadın	141	33,5
Erkek	289	67,4
Bölgümlere Göre Dağılım		
Fen Bilgisi Öğretmenliği	39	9
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	129	30
Okul Öncesi Öğretmenliği	25	6
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğretmenliği	49	11
Sınıf Öğretmenliği	84	20
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	39	9
Türkçe Öğretmenliği	65	15
Toplam	430	100

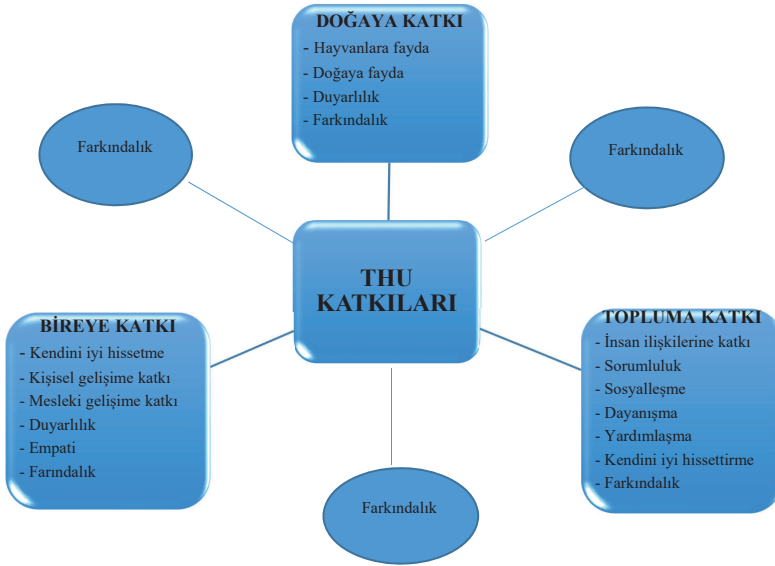
Tablo 1’e göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %33,5’i kadın, %67,4’ü erkektir. Örneklemin bölümlere göre dağılımına bakıldığında araştırmaya en fazla katılım gösterenlerin sırasıyla İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bölümü (%30; n=128), Sınıf Öğretmenliği Bölümü, (%20; n=84); Türkçe Öğretmenliği Bölümü (%15; n=65),

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğretmenliği Bölümü (%11;n=49), Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü (%6; n=25) öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde öğretmen adaylarının “THU dersi ile ilgili görüşleri nelerdir?” sorusuna ve diğer alt problemlere ilişkin bulgular yer almaktadır. Verilen yanıtlar içerik analizi tekniği ile kategori ve kodlara ayrılmıştır. Buna göre öğretmen adayları THU dersinin daha çok katkılarında söz etmekle birlikte, yaşadıkları sorunlardan da söz etmişlerdir. Şekil 1’de verilerden çıkan kavramlara göre THU dersinin katkıları temasının kategori ve kodları gösterilmektedir.

Şekil 1. Topluma Hizmet Uygulamaları Katkıları Temasının Kategori ve Kodları

Şekil 1’e göre; THU dersinin katkıları ana tema olmak üzere üç kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler; bireye katkı, topluma katkı, doğaya katkı olarak gruplandırılmıştır. Öğretmen adaylarından elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacılar; “bireye katkı” kategorisine kendini iyi hissetme, kişisel gelişime katkı, mesleki gelişime katkı, duyarlılık, empati, farkındalık kodlarını, “topluma katkı” kategorisinde insan ilişkilerine katkı, sorumluluk, sosyalleşme, dayanışma, yardımlaşma ve farkındalık kodlarını, “doğaya katkı” kategorisinde ise hayvanlara fayda, doğaya fayda, duyarlılık, farkındalık kodlarını geliştirmişlerdir. Ayrıca her üç kategoride yer alan farkındalık kodu her kategori için ayrı bir anlam ifade etmektedir. Bu durum, bireye katkı ve topluma katkı kategorisindeki kodların daha fazla olması öğretmen adaylarının bu

Öğretmen Adaylarının Toplumla Hizmet Uygulamaları Dersine Bakış Açıları

kategorilerde zihinlerinde daha fazla imgeye sahip olduklarını göstermektedir. Öğretmen adaylarının THU dersinin katkılarına ilişkin düşünceleri ile ilgili araştırmacılar tarafından geliştirilmiş kategori ve kodların dağılımı Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının THU Dersinin Katkılarına İlişkin Kategori ve Kodların Dağılımı

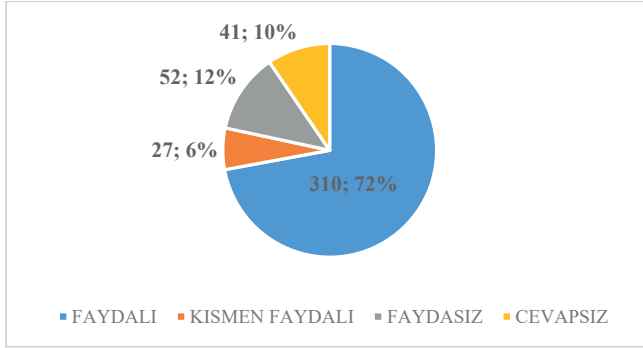
Kategori 1. DOĞAL ÇEVREYE KATKI	f	(%)
Duyarlılık	7	0,2
Doğaya Fayda	6	0,1
Hayvanlara fayda	3	0,9
Farkındalık	3	0,9
<i>Toplam</i>	19	6
Kategori 2. TOPLUMA KATKI		
Farkındalık	52	16
Yardımlaşma	22	7
Sosyalleşme	17	5
Sorumluluk	12	4
İnsan İlişkilerine Katkı	11	3
Dayanışma	5	0,2
Kendini iyi Hissettirme	3	0,9
Diğer	12	4
<i>Toplam</i>	134	42
Kategori 3. BİREYE KATKI		
Kendini İyi Hissetme	50	16
Farkındalık	46	14
Kişisel Gelişime Katkı	29	9
Mesleki Gelişime Katkı	18	6
Empati	16	5
Duyarlılık	7	0,2
<i>Toplam</i>	166	52
GENEL TOPLAM	319	100

Tablo 2’de öğretmen adaylarının THU dersi ile ilgili görüşleri incelendiğinde bu dersin en fazla (f=166, %52) bireye, daha sonra topluma (f=134, %41) katkı sağladığı görülmektedir. Bununla beraber öğretmen adaylarının az bir kısmı bu dersin doğaya (f=19,%6) katkı sağladığını düşünmektedirler. Her üç kategorisi içinde farkındalık kodu ortaya çıktığı dikkat çekmektedir. Doğal çevreye katkı kategorisinde; duyarlı-

lık (f=7, % 0,2), doğaya fayda (f=6, %0,1), farkındalık (f=3, %0,9), sokak hayvanlarına fayda (f=3, %0,9), kodları araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Topluma katkı kategorisinde; farkındalık (f=52, %16), yardımlaşma (f=22, %7), sosyalleşme (f=17, %5), sorumluluk (f=12, %4), diğer (f=12, %4), insan ilişkilerine katkı (f=11, %3), kendini iyi hissettirme (f=3, %0,9) kodları ortaya çıkmıştır. Bireye katkı kategorisinde ise; kendini iyi hissetme (f=50, %16), farkındalık (f=46, %14), kişisel gelişime katkı (f=29, %9), mesleki gelişime katkı (f=18, %6), empati (f=16, %5), duyarlılık (f=7, %0,2) kodları belirlenmiştir. Öğretmen adayları THU dersinde yapmış oldukları etkinlikler sayesinde topluma katkı kapsamında farkındalıklarının geliştiği ve kendilerini daha iyi hissettikleri söylenebilir. Bu etkinlikler ile aynı zamanda kişisel ve mesleki gelişimlerine de katkı sağladığı görülmektedir.

Araştırmada öğretmen adaylarının THU dersine bakış açılarını belirlemek amacıyla, içerik analizi tekniğinden farklı olarak “öğretmen adaylarının THU dersinin yararlılığına ilişkin düşünceleri ayrıca sorulmuştur.

Şekil 2. Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Yararlılığına İlişkin Görüşler

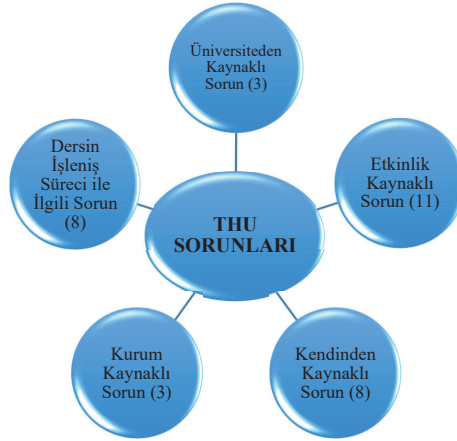
Öğretmen adaylarının THU dersinin yararlılığı ile ilgili düşünceleri araştırmacılar tarafından faydalı, kısmen faydalı ve faydasız olarak gruplandırılmıştır. Buna göre; öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun dersi faydalı bulduğu (f=310, %72) görülmektedir. Bunun yanı sıra dersi faydasız bulan (f=52, %12), kısmen faydalı bulan (f=27, %6) ve bu soruyu yanıtsız bırakan (f=41,%10) öğretmen adayları da bulunmaktadır. Dersi yararlı bulan ve kısmen yararlı bulan öğretmen adaylarının cevapları Tablo 2’de kategorilendirilmiştir. Dersi kısmen faydalı bulan öğretmen adaylarının düşüncelerinin bir kısmı olumlu, bir kısmı ise olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Dersi kısmen faydalı bulan öğretmen adaylarının kategorilere ayrılan görüşlerinden bazıları aşağıda belirtilmektedir:

Dersi kısmen faydalı buluyorum çünkü bu ders ile doğaya yararlı bir etkinlik olduğundan doğa sevgisini aşıladığımı düşünüyorum (Doğaya katkı, Ö:12)

Ders kısmen faydalı oldu. Farkındalık oluştu. Bu projenin sonuca ulaşamayacağımı düşünmüştüm. Lakin sonuçlandı. Pes etmemek gerektiğini, inanmak gerektiğini öğrendim (Farkındalık, Ö:40)

THU dersinde yaşadıkları sorunlardan söz eden öğretmen adaylarının Şekil 3’de öğretmen adaylarının THU dersinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin kategoriler verilerden çıkan kavramlara göre gösterilmektedir. THU dersini alan öğretmen adaylarından (f=33 kişi) bu dersi kısmen ve faydasız bulma nedenleri ile ilgili görüş belirtmiştir. Öğretmen adaylarının bu dersin yararlılığı ile ilgili görüşlerinden kısmen faydasız ve faydasız bulanların görüşleri dikkate alınarak sorunlar kategorilere ayrılmıştır.

Şekil 3. Toplum Hizmet Uygulamaları Dersinin Sorunlarına Görüşler

THU Dersinin Sorunları

Şekil 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının THU dersi ile ilgili sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Bu sorunlar; dersin işleniş süreci ile ilgili, üniversite kaynaklı, bireyin kendinden kaynaklı, kurum kaynaklı, etkinlik kaynaklı sorunlar olarak gruplandırılmıştır. Öğretmen adayları THU dersinde etkinlik kaynaklı (f=11, %2,3) , kendinden kaynaklı (f=8, %1,8), kurum kaynaklı (f=3, %0,7) üniversiteden kaynaklı sorunlar (f=3, %0,7) ve dersin işleniş sürecinden kaynaklı sorunlar (f=8, %1,8) olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının belirttiği sorunlara ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir:

Dersin işleniş süreci ile ilgili görüşler:

Yani, iyi hissettiriyor ama tam amacına ulaşmadı aksine çok gerildik not kaygısı olduğu için (Ö:272).

Dersin pek faydalı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü dönemlik yapılabilecek bir ders değil (Ö:254).

Yeterince faydalı değil, iyi değerlendirildiğini düşünmüyorum (Ö:194)

Kurum kaynaklı sorunlar ile ilgili görüşler:

Ayaklarımız şişti. İnsanlardan yardım isteye isteye yüzsüzlüğü öğrendik (Ö:131).

Çok faydası olmadı. Eksikti yani. Daha iyi ve faydalı işler yapılabilirdi (Ö:212).

Kendinden kaynaklı sorunlar ile ilgili görüşler:

Faydalı oldu ama daha düzenli gitseydik daha faydalı olabilirdi (Ö:246).

Daha çok kitap toplayabilirdik (Ö:145)

Katkı sağlamadı çünkü sadece dersi geçmeye yönelik bir istek vardı. Bir ürün ortaya konulmadı ya da gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmak herkese çok zor geldi. (Ö:338)

Etkinlik kaynaklı sorunlar ile ilgili görüşler:

Etkinliklerin bana fayda sağladığını düşünmüyorum. Fakat toplumda yardımlaşma ve dayanışma adına önemli bir ders olduğunu düşünüyorum (Ö:182).

Faydalı olmadı, kitabı herkes taşıır. Bölümümle alakası yoktu (Ö:239).

Faydalı olmadı çünkü toplumun beklentilerine yönelik değildi

Topluma hizmet uygulamalarının bize faydalı olduğunu düşünmüyorum. Pek faydalı etkinlik düzenleyemedik.. O yüzden katkı sağladığımı düşünmüyorum.

Çok faydalı olmadı ama daha topluma hizmet kokan projeler yapmak isterdim. (Ö:423)

Üniversiteden kaynaklı sorunlara ilişkin görüşler:

Faydası yok çünkü dersler yoğun olduğu için zaman ayıramadık (Ö:196).

Yeteri kadar olmadı daha fazla şeyler yapabileceğimi düşünüyordum. Ama dersler ve engeller çok çıktı karşıma (Ö:345).

Öğretmen adaylarının THU dersine bakış açılarını daha derinlemesine analiz etmek amacıyla bu ders kapsamında en sık kullandıkları kelimeler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla “Öğretmen adaylarının THU dersi kapsamında en çok kullandıkları kelime sıklıkları nelerdir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının THU Dersi İle İlgili En Sık Kullandıkları Sözcükler

Sözcükler	f	(%)
Yardım	87	20
Fark	26	6
Yardımlaşma	21	4
Farkındalık	13	3
Empati	13	3
Sorumluluk	12	2,7
Duyarlı	12	2,7
Dayanışma	8	1,8
Gönüllü	5	1,1
Sosyalleşme	4	0,9
Yardımcı olma	2	0,4

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının THU dersi ile ilgili en sık tekrarladıkları kelimelerin; yardım (f=87), yardımlaşma (f=21), fark (f=26), farkındalık f(=13), empati (f=13), sorumluluk (f=12), duyarlı (f=12), dayanışma (f=8), gönüllü (f=5), sosyalleşme (f=4), yardımcı olma (f=2) olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının THU dersine bakış açılarında en çok yardım, yardımlaşma ve fark kelimelerini daha sık kullandıkları görülmektedir.

“Öğretmen adayları toplumda en çok kimlerin yardıma ihtiyacı olduğunu düşünmektedirler?” sorusuna yönelik bulgular Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Toplumda Yardıma İhtiyacı Olanların Dağılımları

Yardıma ihtiyacı olanlar	f	(%)
Çocuklar	176	30
Yaşlılar	140	24
Engelliler	137	23
Sokak Hayvanları	13	2
Herkes	12	2
Kimsesiz çocuklar	12	2
Yoksullar	10	2
Öğrenciler	6	1
Kadınlar	3	1
Köy okulları	3	1
Mülteciler	3	1
Aşevi	2	0,3
Hastalar	2	0,3
Şehit çocukları	2	0,3
Bebekler	1	0,2
Dışlanan bireyler	1	0,2
Gaziler	1	0,2
Sokakta Yaşayanlar	1	0,2
Cevapsız	36	6,2
Diğer	23	4
Toplam	584	100

Öğretmen adayları toplumda en çok çocukların (f=176, %30), yaşlıların (f=140, %24), engellilerin (f=137, %23), sokak hayvanlarının (f=13, %2), herkesin (f=12, %2), kimsesiz çocukların (f=12, %2), yoksulların (f=10; 2) yardıma ihtiyacı olduğunu düşünmektedirler. Bununla beraber, öğrencilerin, kadınların, köy okullarının, mültecilerin, aşevlerinin, hastaların, şehit çocuklarının, bebeklerin, dışlanan bireylerin, gazilerin, sokakta yaşayanların yardıma ihtiyacı olduğunu düşünmektedirler. En çok yardıma ihtiyacı olanların çocuklar olduğunu düşünen öğretmen adayları, çocukların toplumu geliştirebileceklerini, geleceği şekillendirebileceğini düşünmektedirler. Öğretmen adaylarının çocuklar ile ilgili düşüncelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

Öğretmen Adaylarının Toplum Hizmet Uygulamaları Dersine Bakış Açıkları

Çünkü onların hayatlarında bir şeyleri değiştirebileceğime inanıyorum (Ö: 179)

Çünkü bir toplumu geliştirmek için çocuklardan başlamalıyız (Ö: 87)

Mesleğimle ilgili olduğu için (Ö:82)

Onların masumluklarından dolayı daha çok hak ettiklerini düşünüyorum, (Ö:60)

Çünkü geleceğimizi onlar şekillendirecek. Önlerini açmamız gerekiyor (Ö:58)

Araştırmada öğretmen adayları ikinci sırada yaşlıların yardıma muhtaç olduklarını, gereksinimlerini yerine getiremediklerini, toplumda izole edildiklerini düşünmektedirler.

Çünkü yardıma muhtaç ve çoğu gerekli gereksinimlerini yerine getiremezler (Ö:371).

Kendi başlarına birçok şeyi yapamıyorlar (Ö:353).

Çünkü onları toplumdan izole ediyoruz. Çok yalnızlar (Ö:352).

Yaşlıların daha çok ihtiyaçları olduğunu düşünüyorum (Ö:347).

Çünkü onların normal insanlardan ihtiyacı fazladır. Desteğe ihtiyaç duyarlar (Ö:337).

Araştırmada öğretmen adayları üçüncü sırada yardıma ihtiyacı olanların engelliler olduğunu düşünmektedirler. Bunun nedenini, engelli bireylerin toplum tarafından kabullenilmemesi ve destek görememeleri olarak açıklamaktadırlar. Öğretmen adaylarının engelliler ile ilgili düşüncelerinden bazıları aşağıda gösterilmiştir:

Toplumumuzda yeterince yardım göremediklerini düşünüyorum (Ö:190)

Çünkü onların ait olmaya, kabullenilmeye, yardıma, sevgiye ihtiyaçları var (Ö:192)

Çünkü onların değerli olduklarını hissettirmemiz gerekir (Ö:240)

“Öğretmen adayları THU dersi kapsamında hangi tür etkinlikleri yapmaktadırlar?” sorusuna yönelik bulgular Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının THU Dersinde Yapmış Oldukları Etkinlikler

Etkinlik	f	%
Kalem, kitap toplama dağıtma	96	22
Kamu kurumlarına (Huzur evi, Aşevi, SHÇEK, Kızılay, KETEM vb.) destek	90	20,9
Okul düzenleme (boya, tadilat, oyuncak toplama vb)	53	12
STK destek (ağaç dikme)	51	11,8
Kapak toplama	38	8,8
Çocuklara etkinlik (müze, piknik, gezi)	36	8,2
Anaokullarında sınıf etkinliği yapma	34	7,9
Giyecek, yiyecek yardımı	26	6
Kan bağıışı	24	5,5
İlaç toplama	20	4,6
Seminer verme	19	4
Barınak yapma	18	4
Kütüphane düzenleme	17	3,9
Yardım toplama	15	3,4
Çocuklara bireysel destek	12	3
Materyal hazırlama (pano, resim, sergi vb)	12	3
Matematik sınıfı oluşturma	9	2
Pazaryeri yardım (pazarıcılara , yaşlılara yardım)	8	1,8
Broşür dağıtma	4	0,9
Çocuklara deney yaptırma	4	0,9
Destek sınıf oluşturma	3	0,6
Teog öğrencilerine destek	3	0,6
Atık yağ toplama	1	0,2
Çevre için proje hazırlama	1	0,2
Engellilere kitap okuma	1	0,2
Cevap yok	32	7

Öğretmen adaylarının THU dersinde yapmış oldukları etkinlikler değerlendirildiğinde daha çok çocuklara yönelik kalem, kitap toplama ve dağıtma (f=96, %22), Kamu Kurumlarına ziyaret edip (f=86, %20) ihtiyaçları doğrultusunda yaşlı ve çocukları sosyalleşmelerine destek olmuş, kan bağıışı yapmış, aşevlerine yardım etmişlerdir. Bununla beraber, okullara boya, tadilat, sınıf düzenleme faaliyetleri (f=53, %12) yapmışlardır. STK'la ile işbirliği içinde ağaç dikim faaliyetleri (f=51, %11,8) gerçekleştirenlerdir.

mişlerdir. Öğretmen adaylarının, kapak toplama, çocuklarla müze, piknik, gezi gibi sosyal etkinlikler, ana okullarında sınıf etkinliği, giyecek, yiyecek yardımı, kan bağıışı, ilaç toplama, seminer verme, barınak yapma, kütüphane düzenleme, temizlik yapma, çocuklara bireysel destek, materyal hazırlama, matematik sınıfı oluşturma, yardım toplama, pazarılara ve pazardaki yaşlılara yardım, broşür dağıtma, çocuklara deney yaptırma, destek sınıfı oluşturma, TEOG öğrencilerine destek, atık yağ toplama, çevre için proje hazırlama, engellilere kitap okuma gibi etkinlikler gerçekleştirmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Topluma Hizmet Uygulamaları dersleri bireylerin ait oldukları toplumun sosyal sorunlarını keşfetmeleri açısından önemlidir. Özellikle geleceğin nesilleri yetiştirecek olan öğretmen adayların sosyal sorunların farkına varması ve çözümler üretmesi ülkelerin geliştirdiği sosyal politikaları desteklenmesine yarar sağlayacaktır. Bu kapsamda ülkemizde bu ders YÖK tarafından öncelik kazanmış ve lisans programlarının müfredatlarında yerleştirilmiştir. Amaç hem sosyal sorunların farkına varma hem de öğrencilerin yardımlaşma, işbirliği, eşitlik, sosyal adalet, gibi değerleri kazanmalarını sağlamaktır.

Öğretmen adayları topluma hizmet dersi ile ilgili olarak bu dersin hem katkılarından hem de dersin yürütülmesinde yaşadıkları sorunlardan söz etmişlerdir. Araştırma sonucunda THU dersinin katkıları ana tema olmak üzere üç kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler; bireye katkı, topluma katkı, doğaya katkı olarak gruplandırılmıştır. Öğretmen adaylarının doğaya katkı kategorisi ile ilgili görüşlerinin az olması, doğaya yönelik sorunları daha az önemsediklerini göstermektedir. Buna karşın yapılan etkinlikler dikkate alındığında bireye ve topluma katkılarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılar tarafından geliştirilen üç kategoride de farkındalık kodunun olması dikkat çekicidir. Bunun nedeni öğretmen adaylarının her üç kategoriye ilişkin farkındalıklarına yükledikleri anlamın farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Talas ve Karataş (2012), Yaşar ve Amaç (2018), Kocadere ve Seferoğlu (2013), Antonio, Astin ve Cress (2000), Talas (2008),’ın araştırma sonuçları bu araştırmanın sonuçlarını farkındalık oluşumu, bireye, topluma, doğal ve sosyal çevreye katkı, mesleki gelişime, sosyalleşmeye katkı, kendilerini iyi hissetme toplumsal sorunlara deneyim yoluyla çözüm üretme gibi özellikler bakımından destekler niteliktedir. Toplumsal sorunlara karşı farkındalıkları artan öğretmen adaylarının yardımlaşmanın önemli olduğunu ve dayanışma ve işbirliği içinde hareket ederek sosyalleşmelerine katkı sağlamıştır.

Bu araştırma ile THU dersinin YÖK’ünde belirlediği amaçlara (sorunlara farkına varma, çözüm üretme, işbirliği yapma, kendini iyi hissetme gibi) ulaşma noktasında gerekli kazanımları sağladığı görülmektedir. THU dersi ile ilgili görüşleri dersin yararlılığı açısından incelediğimizde, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun dersi faydalı, az bir kısmın ise dersi faydasız bulduğu görülmüştür. Elma, Kesten, Kiroğlu, Uzun, Dicle ve Palavan (2010), Çetin ve Sönmez (2009) araştırmalarında öğretmen

adaylarının mesleki beceriler kazanma yönünde bu dersten yarar sağladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Sönmez'in (2010) çalışmasında da belirttiği gibi bu dersin insan ilişkilerinin geliştirilmesine fayda sağladığı, yardıma ihtiyacı olanları içselleştirdikleri ve böylece kendilerine dönüp özeleştiri yaptıkları görülmüştür.

THU dersinin yararsız bulan bazı öğretmen adayları yapılan etkinlikleri yeterli bulmadıklarını, dersin yürütülmesinde bazı sorunlar yaşadıklarını bildirmişlerdir. Bu sorunlar; dersin işleniş süreci ile ilgili, üniversite kaynaklı, bireyin kendinden kaynaklı, kurum kaynaklı, etkinlik kaynaklı sorunlar olarak gruplandırılmıştır. Dersin işleniş süreci ile ilgili dersin süresine yönelik eleştirilerde bulunmuşlardır. Üniversiteden kaynaklı sorunlarda ise bu dersin yoğun bir müfredat döneminde yer alması nedeniyle zaman ayırmadıkları ortaya çıkmıştır. Bireyin kendinden kaynaklı sorunlar olarak dersi daha çok geçmeye yönelik algılarının olması ve bu süreci etkin yönetemedikleri görülmüştür. Kurum kaynaklı sorunlarda; etkinliklerini gerçekleştirmek istedikleri kurumların destek olmamaları öğretmen adaylarının motivasyonlarını olumsuz etkilemiştir. Etkinlik kaynaklı sorunlarda ise; yapmış oldukları etkinlikler ile yardımlaşma ve dayanışma konusunda bir bilincin oluştuğu ancak kişisel anlamda kendilerine katkı sağlamadığı belirtilmiştir.

Araştırmada öğretmen adaylarının THU uygulamaları dersine ilişkin görüşlerini daha derinlemesine ortaya koyabilmek amacıyla açık uçlu sorulara verilen yanıtlarda en fazla kullandıkları kelimelerin “yardım, yardımlaşma, fark” kelimelerinden oluştuğu görülmüştür.

Öğretmen adaylarının THU dersine yönelik bakış açılarını belirlemedeki en önemli hususlardan biri de toplumda en çok kimlerin yardıma ihtiyacı olduğu konusudur. Bu durum aynı zamanda toplumda en çok hangi gruplara yönelik sosyal sorunları algıladıklarını da göstermektedir. Öğretmen adayları toplumda en çok çocuk, yaşlı ve engellilerin yardıma ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir. Çocukları ilk sırada belirlemeleri bu çocukların geleceğin temsilcisi ve masum olarak görmeleridir. Öğretmen adaylarının yardıma ihtiyacı olan bireyler bakımından ilk sırayı çocuklara vermiş olmaları öğretmenlik mesleğinin bakış açısından kaynaklı olabilir. Yardıma ihtiyaç konusunda yaşlıları ikinci sıraya alma sebepleri olarak yaşlıların kendi ihtiyaçlarını karşılayamamaları ve toplum tarafından izole edilmeleri olarak belirtilmiştir. Üçüncü sırada engelli bireylerin yardıma ihtiyacı olduklarını düşünme nedenleri ise bu bireylerin toplum tarafından sosyal dışlanmaya maruz kalmalarıdır.

Öğretmen adayları THU dersi kapsamında çeşitli etkinlikler gerçekleştirmişler. Bu kapsamda ihtiyaç sahibi çocuklar için kitap ve kırtasiye malzemeleri toplayıp dağıtmışlardır. Ayrıca Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumları, Huzurevi, Aşevi, Kızılay, Ketem gibi Kamu kurumları işbirliği içinde bulunarak faaliyetlerine destek vermişlerdir. Eğitim kurumlarında tadilat ve boya gibi hizmetler sunmuşlardır. Saran, Coşkun, İnal-Zorel ve Aksoy (2011), Talas ve Karataş (2012), Er Nas, Şenel Çoruhlu,

İpek- Akbulut (2015) ve 2014 yılında gerçekleştirilen THU ve İmece Çalıştayı Bildirileri özet kitapçığında yer alan bildiri özetlerinde de, Yaşar ve Amaç (2018)'in araştırmalarında benzer etkinliklerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden ve araştırmacıların analizlerinden yola çıkılarak geliştirilen öneriler aşağıda belirtildiği gibidir:

Öneriler

1. Öğretmen adaylarının yapılan etkinlikleri benimsememesi nedeniyle kendi ilgi alanlarına göre projelerde yer almaları, topluma yapacakları en ufak katkı ile büyük sorunlara çözüm üretebilecekleri konusunda öğretim üyelerince farkındalık yaratılmalıdır.

2. Öğretmen adaylarının doğa bilincine yönelik farkındalıkları geliştirilmelidir.

3. Öğretmen adaylarına, bu dersin dönemlik bir ders gibi algılanmaması gerektiği, not kaygısı taşımadan çok küçük yaşlardan itibaren bu etkinliklerin uygulanması gerektiğine yönelik farkındalık oluşturulmalıdır.

4. Kamu kuruluşları ile yürütülen projelerdeki bürokratik engeller öğretmen adaylarının motivasyonlarını olumsuz etkilediğinden, bu süreçlerin kolaylaştırmak için kamu kuruluşları ile üniversite arasında işbirliği sağlanmalıdır.

5. THU ile öğretmen adaylarının zihinlerinde en çok oluşan imgelerin “yardım, yardımlaşma, fark” olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle öğretmen adaylarına THU dersi ile ilişkili toplumsal sorunlara ve sorumluluklara, gönüllülüğe, dayanışmaya yönelik algıları geliştirilmelidir.

Kaynakça

- AKANCA, N., Girgin, D. (2020). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarına ilişkin algılarının hizmet ederek öğrenme düzeylerini yordama gücü. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*. 9 (3): 2201-2224
- ANTONIO, A. L., Astin, H. S., Cress, C. H. (2000). Community service in higher education: A look at nation's faculty. *Review of Higher Education*, 23(4), 373-397.
- BELDAĞ, A. Yaylacı, A.F., Gök, E., İpek, C.(2015). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Üniversite- Toplum İşbirliği Açısından Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 16(2): 161-178
- BORAN, M., Karakuş, F. (2017). An investigation of teacher candidates' perceptions on community service practices (csp) course. *Erciyes Journal of Education* 1(1): 22-41
- ÇETİN, T., Sönmez, F.Ö. (2009). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinin amaç ve içeriğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 851 – 875

- ELMA, C., Kesten A., Kiroğlu, K., Mercan-Uzun, E. Dicle, N. A., Palavan, Ö.(2010). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin algıları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 16(2), 231- 252
- ER NAS, S., Şenel Çoruhlu, T., İpek Akbulut, H. (2015). topluma hizmet uygulamaları dersinden yansımalar. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi. 26: 27-43
- GELETA, N. E., Gilliam, J. (2003). Learning to serve, serving to learn a view from higher education. Salisbury University.
- GİLES, D., Honnet, P. E., Migliore, S. (1991). Research agenda for combining service and learning in the 1990s. Raleigh, NC: National Society for Internships and Experiential Education.
- GÖKÇE, N. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarına ilişkin değerlendirmeleri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8(2), 176-194.
- KOCADERE, A. S., Seferoğlu, S.S. (2013).Topluma hizmet uygulamaları dersinin işleniş: Uygulama örnekleri ve sürece ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34(34): 75-89
- SÖNMEZ, F.Ö. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine yönelik görüşlerinin kazanım boyutunda değerlendirilmesi. The Black Sea Journal of Social Sciences. (2)2.
- KESTEN, A. (2012). Öğretmen adaylarının ve öğretim elemanlarının bakış açısıyla topluma hizmet uygulamaları dersinin değerlendirilmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 12(3), 2125-2148
- KESTEN, A., Köçer, M., Egüz, Ş.(2014). Topluma hizmet uygulamaları dersinin toplumsal bilinç kazandırmadaki etkisi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27 (2), 393-410
- KOÇAK, A., Arun, Ö.(2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. Selçuk İletişim Dergisi, 4(3).
- KORKMAZ, S. Z., Küçükoğlu, A. (2014). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarına ilişkin metaforik algıları. Topluma Hizmet Uygulamaları ve İmece Çalıştayı. Bildiri Özetleri Kitapçığı. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- KORKMAZ, S. Z., Küçükoğlu, A. (2014). Hizmet ederek öğrenme: bir değer kazandırma süreci olarak topluma hizmet uygulamaları. Topluma Hizmet Uygulamaları ve İmece Çalıştayı. Bildiri Özetleri Kitapçığı. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- KÜÇÜKOĞLU, A., Korkmaz, Z. S., Köse, E. ve Taşgın, A. (2014). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin görüşleri üzerine bir inceleme. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 5(17), 1-26.
- KÜÇÜKOĞLU, A., Coşkun, S.Z.(2012). Yeni bir çoklu pedagojik yaklaşım: topluma hizmet uygulamaları. Milli Eğitim Dergisi, S 194, 92-107
- KÜÇÜKOĞLU, A.(2012). Öğretmen eğitiminde topluma hizmet uygulamaları deneysel bir öğrenme yaklaşımı. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 1(4), 214-226

Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine Bakış Açıları

- OLNEY, C., Grande, S. (1995). Validation of a scale to measure development of social responsibility. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 43-53.
- SARAN, M., Coşkun, G., İnal- Zorel, F., Aksoy, Z. (2011). Üniversitelerde sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi: ege üniversitesi topluma hizmet uygulamaları dersi üzerine bir araştırma. *Journal of Yasar University*. 22(6), 3732-3747
- TALAS, Mustafa. (2008). Türkiye’de sanayi teşviği uygulamaları. *Doğu Kütüphanesi*.
- TALAS, M., Karataş, A. (2012). Çevre bilincinin geliştirilmesinde topluma hizmet uygulamaları dersinin önemi: niğde üniversitesi sınıf öğretmenliği programı örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks* 4(1).
- TAVŞANCIL, E., Aslan, A. E. (2001). Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri. *Epsilon Yayıncılık*.
- TÜLÜCE, S. H. (2014). İngilizce öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinde elde ettikleri kazanımlara ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15(2), 1-18
- UĞURLU, Z., Kırıl, E. (2011). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinin işleyiş süreci ve kazanımlarına ilişkin görüşleri. 27-29 Nisan. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications, Siyasal Kitabevi, 720-734
- YAŞAR, M.R., Amaç, Z. (2018). Öğretmen adaylarının dezavantajlı öğrencilere eğitim verme deneyimleri: zorluklar ve fırsatlar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2): 611-634
- YÖK, Eğitim fakültelerinde uygulanacak yeni programlar hakkında açıklama. [İnternet]. 2021. İnternet adresi: https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ogretmen-Yetistirme/1-aciklama_programlar.pdf
- YÖK, (2011). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi Yönergesi. <https://egitim.cumhuriyet.edu.tr/userfiles/file/EgitimFakultesi/thu/thuy.pdf>